Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 21ης Απριλίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2003/86/ΕΚ — Άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′ — Οικογενειακή επανένωση — Προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως — Σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς πόροι — Εθνική ρύθμιση που επιτρέπει εκτίμηση με προβολή στο μέλλον σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως των οικονομικών πόρων εκ μέρους του συντηρούντος — Συμβατότητα»

Στην υπόθεση C-558/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (Ισπανία) με απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Δεκεμβρίου 2014, στο πλαίσιο της δίκης

Mimoun Khachab

κατά

Subelegación del Gobierno en Álava,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, K. Λυκούργο (εισηγητή) και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Banciella Rodríguez-Miñón,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και B. Beutler,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Colas και F.-X. Bréchot,

— η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. Szima και M. Z. Fehér,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Bulterman και B. Koopman,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις M. Κοντού-Durande και L. Lozano Palacios,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Δεκεμβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως (ΕΕ L 251, σ. 12).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του M. Khachab και της Subdelegación del Gobierno en Álava (αντιπροσωπεία της Κυβερνήσεως στην Περιφέρεια της Álava, στο εξής: αντιπροσωπεία της κυβερνήσεως), σχετικά με την απόρριψη από τη δεύτερη της αιτήσεώς του περί χορηγήσεως άδειας προσωρινής διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως για τη σύζυγό του.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης:

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 4 και 6 της οδηγίας 2003/86 έχουν ως εξής:

«(2) Τα μέτρα που αφορούν την οικογενειακή επανένωση θα πρέπει να θεσπίζονται σύμφωνα με την υποχρέωση προστασίας της οικογένειας και σεβασμού της οικογενειακής ζωής που αναφέρεται σε πολλές πράξεις διεθνούς δικαίου. Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρεί τις αρχές που αναγνωρίζονται ιδίως από το άρθρο 8 της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών [που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950] και από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης].

[...]

(4) Η οικογενειακή επανένωση αποτελεί απαραίτητο μέσο προκειμένου να καταστεί δυνατός ο οικογενειακός βίος. Συμβάλλει στη δημιουργία κοινωνικοπολιτιστικής σταθερότητας που διευκολύνει την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, γεγονός που επιτρέπει εξάλλου την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που αποτελεί θεμελιώδη στόχο της [Ευρωπαϊκής] Κοινότητας, όπως αναφέρεται στη Συνθήκη [ΕΚ].

[...]

(6) Για την προστασία της οικογένειας και τη δημιουργία ή διατήρηση οικογενειακού βίου, θα πρέπει να καθορισθούν τα υλικά κριτήρια για την άσκηση του δικαιώματος οικογενειακής επανενώσεως βάσει κοινών κριτηρίων.»

4 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2003/86, «σκοπός αυτής είναι να καθορίσει τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να ασκούν το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης οι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην επικράτεια των κρατών μελών».

5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται όταν ο συντηρών κατέχει άδεια διαμονής που έχει εκδοθεί από κράτος μέλος διάρκειας ισχύος ανώτερης ή ίσης με ένα έτος, ο οποίος έχει εύλογη προοπτική να αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής, εφόσον τα μέλη της οικογένειάς του/της είναι υπήκοοι τρίτης χώρας, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους.»

6 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/86, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, μεταξύ άλλων, του συζύγου του συντηρούντος, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των προϋποθέσεων που αναφέρονται στο κεφάλαιο IV αυτής, καθώς και στο άρθρο 16 της οδηγίας αυτής.

7 Στο κεφάλαιο IV της οδηγίας 2003/86, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις άσκησης του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης», περιλαμβάνεται το άρθρο 7, παράγραφος 1, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Κατά την υποβολή της αίτησης οικογενειακής επανένωσης, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει το πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι ο συντηρών διαθέτει:

α) κατάλυμα το οποίο να θεωρείται κανονικό για αντίστοιχη οικογένεια στην αυτή περιοχή και το οποίο να πληροί τις γενικές προδιαγραφές ασφάλειας και υγιεινής που ισχύουν στο οικείο κράτος μέλος·

β) ασφάλιση ασθενείας για τον ίδιο/την ίδια και τα μέλη της οικογένειάς του/της, που να καλύπτει το σύνολο των κινδύνων, οι οποίοι συνήθως καλύπτονται για τους ημεδαπούς στο οικείο κράτος μέλος·

γ) σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου/της ιδίας και των μελών της οικογένειάς του/της, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς με βάση τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατώτατων εθνικών μισθών και συντάξεων καθώς και τον αριθμό των μελών της οικογένειας.»

8 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Το αργότερο έπειτα από πέντε έτη διαμονής και εφόσον στο μέλος της οικογένειας δεν έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής για άλλους λόγους εκτός της οικογενειακής επανένωσης, ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος και το τέκνο που έχει ενηλικιωθεί έχουν δικαίωμα να απαιτούν, κατόπιν αίτησης, εφόσον απαιτείται, αυτόνομη άδεια διαμονής, ανεξάρτητη από την άδεια του συντηρούντος.»

9 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να απορρίπτουν αίτηση εισόδου και διαμονής για λόγους οικογενειακής επανένωσης ή, ενδεχομένως, να ανακαλούν ή να αρνούνται να ανανεώσουν την άδεια διαμονής μέλους της οικογένειας, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν δεν πληρούνται ή δεν πληρούνται πλέον οι όροι που ορίζονται στην παρούσα οδηγία.»

10 Το άρθρο 17 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη το χαρακτήρα και τη σταθερότητα των οικογενειακών δεσμών του προσώπου και τη διάρκεια διαμονής του στο κράτος μέλος καθώς και την ύπαρξη οικογενειακών, πολιτιστικών και κοινωνικών δεσμών με τη χώρα καταγωγής του, σε περίπτωση απόρριψης αίτησης, ανάκλησης ή άρνησης της ανανέωσης της άδειας διαμονής, ή σε περίπτωση λήψης μέτρου απομάκρυνσης εις βάρος του συντηρούντος ή μελών της οικογένειάς του.»

Το ισπανικό δίκαιο

11 Ο οργανικός νόμος 4/2000 σχετικά με τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των αλλοδαπών στην Ισπανία και την κοινωνική τους ενσωμάτωση (Ley Orgánica 4/2000 sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social), της 11ης Ιανουαρίου 2000 (*BOE* αριθ. 10, της 12ης Ιανουαρίου 2000), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: οργανικός νόμος 4/2000), ορίζει στο άρθρο του 16, παράγραφοι 1 και 2, τα εξής:

«1. Οι αλλοδαποί μόνιμοι κάτοικοι έχουν δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή και στην ιδιωτικότητα της οικογενειακής ζωής κατά τα προβλεπόμενα στον παρόντα οργανικό νόμο και σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διεθνείς συνθήκες στις οποίες η Ισπανία είναι συμβαλλόμενο μέρος.

2. Οι αλλοδαποί μόνιμοι κάτοικοι Ισπανίας έχουν δικαίωμα επανενώσεως με τα μέλη της οικογένειάς τους τα οποία καθορίζονται στο άρθρο 17.»

12 Το άρθρο 17, παράγραφος 1, στοιχείο a, του εν λόγω οργανικού νόμου ορίζει:

«Ο αλλοδαπός μόνιμος κάτοικος έχει δικαίωμα επανενώσεως στην Ισπανία με τα ακόλουθα μέλη της οικογένειάς του:

a) τον/τη σύζυγό του, εφόσον δεν έχει επέλθει διακοπή της συμβιώσεως ή διαζύγιο και ο γάμος δεν έχει τελεστεί κατά καταστρατήγηση του νόμου. [...]»

13 Υπό τον τίτλο «Προϋποθέσεις οικογενειακής επανενώσεως», το άρθρο 18 του οργανικού νόμου 4/2000 ορίζει στην παράγραφο 2:

«Ο συντηρών πρέπει να δικαιολογεί, κατά τους όρους που θεσπίζονται με κανονιστική πράξη, ότι διαθέτει κατάλληλο κατάλυμα και επαρκείς πόρους για τη συντήρηση του ιδίου και της οικογένειάς του μετά την επανένωση.

Για την εκτίμηση των πόρων ενόψει της επανενώσεως, δεν λαμβάνονται υπόψη τα εισοδήματα που προέρχονται από το σύστημα κοινωνικής αρωγής, λαμβάνονται όμως υπόψη άλλα εισοδήματα τα οποία εισφέρει ο σύζυγος ο οποίος διαμένει στην Ισπανία και ζει με τον συντηρούντα.

[...]»

14 Με το βασιλικό διάταγμα 557/2011, της 20ής Απριλίου 2011, εγκρίθηκε ο κανονισμός του οργανικού νόμου 4/2000, περί των δικαιωμάτων και ελευθεριών των αλλοδαπών στην Ισπανία και περί της κοινωνικής ενσωματώσεώς τους, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τον οργανικό νόμο 2/2009 (*BOE*

αριθ. 103, της 30ής Απριλίου 2011). Το άρθρο 54 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Οικονομικά μέσα τα οποία πρέπει να δικαιολογεί ο αλλοδαπός για την εξασφάλιση άδειας διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως για τα μέλη της οικογένειάς του», προβλέπει τα εξής:

«1. Ο αλλοδαπός ο οποίος αιτείται άδεια διαμονής ενόψει της επανενώσεως με τα μέλη της οικογένειάς του οφείλει, κατά την υποβολή της αιτήσεως, να προσκομίσει τα έγγραφα που πιστοποιούν ότι διαθέτει επαρκείς πόρους για τη συντήρηση της οικογένειάς του, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περιθάλψεως σε περίπτωση μη καλύψεως από την κοινωνική ασφάλιση· το ελάχιστο ύψος των πόρων αυτών, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, καθορίζεται ως ακολούθως, σε ευρώ ή στο νόμιμο ισοδύναμό του σε ξένο νόμισμα, ανάλογα με τον αριθμό των προσώπων με τα οποία ο αιτών ζητεί την επανένωση και λαμβανομένων επίσης υπόψη των μελών της οικογένειας που ζουν ήδη μαζί του στην Ισπανία και εξαρτώνται από αυτόν:

a) σε περίπτωση οικογενειών που περιλαμβάνουν, συνυπολογίζοντας τον συντηρούντα και μετά την άφιξη στην Ισπανία του προσώπου με το οποίο πραγματοποιείται η επανένωση, δύο μέλη: απαιτείται ποσό το οποίο αντιπροσωπεύει μηνιαίως το 150 % του [δημόσιου δείκτη εισοδημάτων πολλαπλών αποτελεσμάτων (IPREM)]:

[...]

2. Η άδεια διαμονής δεν χορηγείται εάν διαπιστώνεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι δεν υφίσταται προοπτική διατηρήσεως των οικονομικών μέσων κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως. Για τη διαπίστωση αυτή, η πρόβλεψη περί της διατηρήσεως πηγής εισοδημάτων κατά το εν λόγω έτος πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των πόρων του συντηρούντος κατά τους έξι μήνες που προηγήθηκαν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

15 Ο M. Khachab, υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει στην Ισπανία, κατέχει άδεια επί μακρόν διαμένοντος στο εν λόγω κράτος μέλος. Στις 20 Φεβρουαρίου 2012, ο M. Khachab υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως άδειας προσωρινής διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως για τη σύζυγό του I. Aghadar. Με απόφαση της 26ης Μαρτίου 2012, η αντιπροσωπεία της κυβερνήσεως απέρριψε την αίτησή του, για τον λόγο ότι ο M. Khachab δεν είχε αποδείξει ότι διέθετε επαρκείς πόρους για τη συντήρηση της οικογένειάς του μετά την επανένωση.

16 Ο M. Khachab άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον της αντιπροσωπείας της κυβερνήσεως, η οποία απορρίφθηκε με απόφαση της 25ης Μαΐου 2012, για τους ακόλουθους λόγους:

«[...] Προς στήριξη της αιτήσεώς του, [ο M. Khachab] προσκόμισε σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου με την επιχείρηση “Construcciones y distribuciones constru-label SL”. Ωστόσο, από το σύστημα πληροφοριών εργασίας και κοινωνικής ασφαλίσεως προέκυψε ότι ο ενδιαφερόμενος αποχώρησε από την εν λόγω επιχείρηση την 1η Μαρτίου 2012, αφού εργάστηκε συνολικά 15 ημέρες κατά το έτος αυτό και 48 ημέρες καθ’ όλο το 2011. Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως, ο ενδιαφερόμενος δεν εργαζόταν, εξακολουθεί δε να μην εργάζεται μέχρι σήμερα, και δεν δικαιολόγησε ότι διέθετε επαρκείς πόρους για τη συντήρηση της οικογένειάς του μετά την επανένωση. Κατά την ίδια ημερομηνία, δεν υφίστατο εξάλλου καμία ένδειξη περί του ότι θα εξασφάλιζε τέτοιους πόρους για το επόμενο της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως επανενώσεως έτος. Επομένως, καμία από τις προϋποθέσεις χορηγήσεως άδειας διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως δεν επληρούτο.»

17 Στο πλαίσιο αυτό, ο M. Khachab άσκησε ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 1 de Vitoria-Gasteiz (διοικητικό δικαστήριο σε επαρχιακό επίπεδο αριθ. 1 της Vitoria-Gasteiz) ένδικη προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως. Με απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2013, το εν λόγω δικαστήριο επικύρωσε την ανωτέρω απόφαση στηριζόμενο, κατ' ουσία, στους ίδιους λόγους με αυτούς που περιλαμβάνονται στην απόφαση της 26ης Μαρτίου 2012.

18 Εν συνεχεία, ο M. Khachab άσκησε έφεση κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (ανώτερο δικαστήριο της Χώρας των Βάσκων). Προς στήριξη της εφέσεώς του, ο M. Khachab υποστηρίζει ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη το νέο πραγματικό περιστατικό το οποίο έθεσε υπόψη αυτού κατά την ενώπιόν του διαδικασία, ήτοι ότι από τις 26 Νοεμβρίου 2012 εργάζεται σε γεωργική εκμετάλλευση ως συλλέκτης εσπεριδοειδών και, επομένως, διαθέτει εργασία, από την οποία προσπορίζεται επαρκές εισόδημα. Ο εκκαλών προσθέτει ότι είναι κάτοχος άδειας επί μακρόν διαμένοντος και ότι είναι παντρεμένος με την I. Aghadar από το 2009. Επιπλέον, επισημαίνει ότι διαθέτει κατάλληλο κατάλυμα και ότι κατέβαλε ασφαλιστικές εισφορές στην Ισπανία για περισσότερα από πέντε χρόνια. Εξάλλου, υποστηρίζει ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η παρούσα οικονομική συγκυρία, κατά την οποία είναι εξαιρετικά δύσκολο να εξασφαλιστεί συνεχής και πραγματική απασχόληση.

19 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86, κατά το οποίο το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως προϋποθέτει ότι, κατά την υποβολή της αιτήσεως επανενώσεως, «ο συντηρών διαθέτει σταθερούς, τακτικούς και επαρκείς πόρους». Ειδικότερα, διερωτάται επί της συμβατότητας με την εν λόγω διάταξη της ισπανικής ρυθμίσεως η οποία επιτρέπει στις εθνικές αρχές να αρνούνται την οικογενειακή επανένωση και, συνακόλουθα, τη χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής σε μέλος της οικογένειας του συντηρούντος, οσάκις, με βάση την εξέλιξη των πόρων αυτού κατά τους έξι μήνες που προηγήθηκαν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, είναι πιθανό ότι αυτός δεν θα διατηρεί εισόδημα του ιδίου ύψους με αυτό το οποίο διέθετε κατά την ανωτέρω ημερομηνία.

20 Κατά το αιτούν δικαστήριο, στην απόδοση στην ισπανική γλώσσα, καθώς και στις αποδόσεις στην αγγλική και γαλλική γλώσσα, του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/78 χρησιμοποιείται το ρήμα «διαθέτει» στην οριστική ενεστώτα και όχι στον μέλλοντα. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, για τη χορήγηση άδειας οικογενειακής επανενώσεως, είναι απαραίτητο να εξετάζεται κατά πόσον ο συντηρών διαθέτει, κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως επανενώσεως, «σταθερούς, τακτικούς και επαρκείς πόρους» ή αν μπορεί να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι αυτός θα εξακολουθήσει να διαθέτει τέτοιους πόρους κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Superior de Justicia del País Vasco αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας [2003/86] την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιτρέπει την απόρριψη της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως σε περίπτωση κατά την οποία ο συντηρών δεν διαθέτει σταθερούς και τακτικούς πόρους επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, βάσει εκτιμήσεως των εθνικών αρχών σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως των οικονομικών πόρων του συντηρούντος κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως και βάσει της εξελίξεως των εισοδημάτων του κατά τους έξι μήνες προ της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

22 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να απορρίψουν αίτηση οικογενειακής επανενώσεως βάσει εκτιμήσεώς τους με προβολή στο μέλλον σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως ή όχι εκ μέρους του συντηρούντος των σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων που πρέπει να διαθέτει για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους, κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως, εκτιμήσεως στηριζόμενης στην εξέλιξη των εισοδημάτων του συντηρούντος κατά τους έξι μήνες που προηγούνται της ημερομηνίας αυτής.

23 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την είσοδο και τη διαμονή, μεταξύ άλλων, του/της συζύγου του συντηρούντος, λόγω οικογενειακής επανενώσεως, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του κεφαλαίου IV της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαιτήσεις άσκησης του δικαιώματος οικογενειακής επανένωσης».

24 Μεταξύ των προϋποθέσεων του εν λόγω κεφαλαίου IV περιλαμβάνεται το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαιτούν να προσκομίσει ο συντηρών αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτει σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Η ίδια διάταξη διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς με βάση τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατώτατων εθνικών μισθών και συντάξεων καθώς και τον αριθμό των μελών της οικογένειας.

25 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, δεδομένου ότι, κατά γενικό κανόνα, η οικογενειακή επανένωση επιτρέπεται, η κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 δυνατότητα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Επομένως, το περιθώριο εκτιμήσεως που παρέχεται στα κράτη μέλη δεν πρέπει να χρησιμοποιείται με τρόπο αντιβαίνοντα προς τον σκοπό της οδηγίας και την πρακτική αποτελεσματικότητά της (βλ. απόφαση O κ.λπ., C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

26 Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι αυτή έχει ως γενικό σκοπό να διευκολύνει την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, επιτρέποντας την οικογενειακή επανένωση χάριν του οικογενειακού βίου (βλ. απόφαση Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 69).

27 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 δεν μπορεί να εφαρμοσθεί κατά τρόπον ώστε η εφαρμογή αυτή να παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται, ιδίως, στο άρθρο 7 του Χάρτη (βλ. απόφαση O κ.λπ., C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 77).

28 Μολονότι το εν λόγω άρθρο 7 του Χάρτη δεν έχει την έννοια ότι στερεί από τα κράτη μέλη το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτουν όταν εξετάζουν τις αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως, εντούτοις οι διατάξεις της οδηγίας 2003/86 πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται, κατά την εξέταση αυτή, υπό το πρίσμα του εν λόγω άρθρου 7 του Χάρτη, όπως εξάλλου προκύπτει από το γράμμα της αιτιολογικής σκέψεως 2 της οδηγίας αυτής που επιβάλλει στα κράτη μέλη να εξετάζουν τις αιτήσεις οικογενειακής επανενώσεως με σκοπό τη διευκόλυνση της οικογενειακής ζωής (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση O κ.λπ., C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψεις 79 καθώς και 80).

29 Υπό το πρίσμα ακριβώς των προαναφερθέντων στοιχείων πρέπει, κατά πρώτον, να καθοριστεί αν το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στην αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους να αξιολογήσει αν η προϋπόθεση σχετικά με την ύπαρξη σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων του συντηρούντος θα εξακολουθεί να υφίσταται πέραν της ημερομηνίας υποβολής της εν λόγω αιτήσεως.

30 Καίτοι η ως άνω διάταξη δεν προβλέπει ρητώς μια τέτοια δυνατότητα, εντούτοις από το γράμμα της και, ιδίως, από τη χρήση των όρων «σταθερούς» και «τακτικούς», προκύπτει ότι οι οικονομικοί αυτοί πόροι πρέπει να παρουσιάζουν κάποια διάρκεια και συνέχεια. Συναφώς, κατά τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86, τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς με βάση, μεταξύ άλλων, τον τακτικό χαρακτήρα τους, γεγονός το οποίο συνεπάγεται περιοδική ανάλυση της εξέλιξης των εν λόγω πόρων.

31 Από το γράμμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι αυτό δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται στην εξέταση από την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου υποβάλλεται αίτηση οικογενειακής επανενώσεως, του κατά πόσον η προϋπόθεση σχετικά με τους πόρους του συντηρούντος πληρούται βάσει εκτιμήσεως αναφορικά με τη διατήρηση των πόρων αυτών πέραν της ημερομηνίας υποβολής της εν λόγω αιτήσεως.

32 Η ερμηνεία αυτή δεν αναιρείται από το γεγονός το οποίο επισήμανε το αιτούν δικαστήριο ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 χρησιμοποιεί την οριστική ενεστώτα όταν προβλέπει ότι το οικείο κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει από το πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση οικογενειακής επανενώσεως να αποδείξει ότι ο συντηρών «διαθέτει» τα στοιχεία που απαριθμούνται στην παράγραφο 1, στοιχεία α' έως γ'. Συγκεκριμένα, ο συντηρών πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει όλα τα εν λόγω στοιχεία, μεταξύ των οποίων «επαρκείς πόρους», κατά τον χρόνο κατά τον οποίο εξετάζεται η αίτησή του οικογενειακής επανενώσεως, γεγονός το οποίο δικαιολογεί τη χρήση της οριστικής ενεστώτα. Εντούτοις, στο μέτρο που από τους όρους του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι οι πόροι του συντηρούντος πρέπει να είναι όχι μόνον «επαρκείς» αλλά και «σταθεροί και τακτικοί», οι απαιτήσεις αυτές συνεπάγονται την εκ μέρους της αρμόδιας εθνικής αρχής εξέταση των εν λόγω πόρων με προβολή στο μέλλον.

33 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το γράμμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2003/86. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι προϋποθέσεις περί «καταλύματος το οποίο να θεωρείται κανονικό» και «ασφάλισης ασθενείας», οι οποίες προβλέπονται, αντίστοιχα, στα εν λόγω στοιχεία α' και β' της ως άνω διατάξεως, πρέπει επίσης να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι παρέχουν στα κράτη μέλη, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η διαμονή του συντηρούντος στο έδαφός τους έχει κάποια σταθερότητα και διάρκεια, τη δυνατότητα, κατά την εξέταση της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως, να στηρίζονται στην προοπτική ο εν λόγω συντηρών να συνεχίσει να πληροί τις προϋποθέσεις αυτές πέραν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως.

34 Η εκτιθέμενη στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 επιρρωννύεται επίσης από τα άρθρα 3, παράγραφος 1, και 16, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας.

35 Συγκεκριμένα, αφενός, το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 περιορίζει το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας στον συντηρούντα που κατέχει άδεια διαμονής ετήσιας τουλάχιστον διάρκειας και ο οποίος έχει εύλογη προοπτική να αποκτήσει δικαίωμα μόνιμης διαμονής. Η εκτίμηση σχετικά με το κατά πόσον υφίσταται τέτοια προοπτική απαιτεί, κατ' ανάγκην, η αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους να εξετάσει τη μελλοντική εξέλιξη της καταστάσεως του συντηρούντος σε σχέση με τη χορήγηση της εν λόγω άδειας διαμονής.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 33 των προτάσεών του, ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 υπό την έννοια ότι η εν λόγω αρχή δεν θα μπορούσε να προβεί σε εκτίμηση του κατά πόσον ο συντηρών θα διατηρεί σταθερούς, τακτικούς και επαρκείς πόρους πέραν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως δεν θα ήταν συνεπής με το σύστημα που καθιερώνει η οδηγία.

37 Αφετέρου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, οσάκις οι προϋποθέσεις που καθορίζει η οδηγία 2003/86 δεν πληρούνται πλέον, το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο α', αυτής επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανακαλούν ή να αρνούνται να ανανεώσουν την άδεια διαμονής μέλους της οικογένειας.

38 Κατά την εν λόγω διάταξη, η αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους μπορεί επομένως, μεταξύ άλλων, να ανακαλέσει την άδεια οικογενειακής επανενώσεως οσάκις ο συντηρών δεν διαθέτει πλέον σταθερά, τακτικά και επαρκή έσοδα, κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ'. Η δυνατότητα αυτή ανακλήσεως συνεπάγεται ότι η εν λόγω αρχή μπορεί να απαιτήσει ο συντηρών να διαθέτει τους πόρους αυτούς πέραν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεώς του.

39 Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από τον σκοπό του εν λόγω άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86. Συγκεκριμένα, η απόδειξη της συνδρομής της προβλεπόμενης από το στοιχείο γ', της εν λόγω παραγράφου 1, προϋποθέσεως επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να διασφαλίσει ότι, μετά την επανένωση, τόσο ο συντηρών, όσο και τα μέλη της οικογενείας του δεν κινδυνεύουν να καταστούν, κατά τη διάρκεια της διαμονής τους, βάρος για το σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Chakroun, C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 46).

40 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η δυνατότητα που προβλέπεται από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 σημαίνει, κατ' ανάγκην, ότι η αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους προβαίνει σε εκτίμηση με προβολή στο μέλλον σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως εκ μέρους του συντηρούντος σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων πέραν της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως οικογενειακής επανενώσεως.

41 Λαμβανομένου υπόψη του συμπεράσματος αυτού, πρέπει, κατά δεύτερον, να εξετασθεί κατά πόσον η εν λόγω διάταξη επιτρέπει στην αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους να εξαρτά τη χορήγηση άδειας οικογενειακής επανενώσεως από την προοπτική διατηρήσεως των πόρων αυτών κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως επανενώσεως, λαμβάνοντας υπόψη τα εισοδήματα του συντηρούντος κατά τους έξι μήνες που προηγούνται της ημερομηνίας αυτής.

42 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η οποία καταλέγεται μεταξύ των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, τα όσα θεσπίζονται με την εθνική ρύθμιση περί μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/86 πρέπει να είναι κατάλληλα για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με τη ρύθμιση αυτή σκοπών και να μη βαίνουν πέραν του αναγκαίου για την επίτευξή τους μέτρου (βλ., όσον αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86, απόφαση K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 51).

43 Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το άρθρο 17 της οδηγίας 2003/86 επιβάλλει την εξατομικευμένη εξέταση των αιτήσεων επανενώσεως (βλ. αποφάσεις Chakroun, C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 48, καθώς και K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 60), και ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές, κατά τη θέση σε εφαρμογή της οδηγίας 2003/86 και την εξέταση των αιτήσεων οικογενειακής επανενώσεως, πρέπει να προβαίνουν σε ισόρροπη και εύλογη εκτίμηση όλων των εμπλεκομένων συμφερόντων (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση O κ.λπ., C-356/11 και C-357/11, EU:C:2012:776, σκέψη 81).

44 Εν προκειμένω, το άρθρο 54, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος 557/2011 προβλέπει ότι η άδεια διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως δεν χορηγείται, εάν διαπιστώνεται πέραν πάσης αμφιβολίας ότι δεν υφίσταται προοπτική διατηρήσεως των οικονομικών

μέσων κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως. Η διάταξη αυτή αναφέρει ότι η προοπτική διατηρήσεως κάποιας πηγής εσόδων κατά το εν λόγω έτος εκτιμάται λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των πόρων που ο συντηρών εισέπραξε κατά τους έξι μήνες που προηγήθηκαν της ημερομηνίας υποβολής της σχετικής αιτήσεως.

45 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το χρονικό διάστημα ενός έτους κατά το οποίο ο συντηρών θα πρέπει να πιθανολογείται ότι διαθέτει επαρκείς πόρους είναι εύλογο και δεν βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξατομικευμένη εξέταση του δυνητικού κινδύνου ο συντηρών να χρειάζεται να καταφύγει στο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του συγκεκριμένου κράτους μέλους μετά την επανένωση. Συγκεκριμένα, το εν λόγω διάστημα ενός έτους αντιστοιχεί στη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής που πρέπει, τουλάχιστον, να κατέχει ο αιτών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, προκειμένου να υποβάλει αίτηση οικογενειακής επανενώσεως. Επιπροσθέτως, κατά το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους μπορούν να ανακαλούν την άδεια διαμονής μέλους της οικογένειας του συντηρούντος, εάν ο συντηρών δεν διαθέτει πλέον σταθερούς, τακτικούς και επαρκείς πόρους κατά τη διάρκεια της διαμονής του μέλους αυτού της οικογένειας και μέχρι το μέλος αυτό να λάβει αυτόνομη άδεια διαμονής, ήτοι, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86, το αργότερα έπειτα από πέντε έτη διαμονής στο εν λόγω κράτος μέλος.

46 Όσον αφορά την εφαρμογή της υποχρεώσεως αναλογικότητας στο εθνικό επίπεδο, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, κατά το άρθρο 54, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του βασιλικού διατάγματος 557/2011, η αρμόδια εθνική αρχή μπορεί να αρνηθεί τη χορήγηση της άδειας διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως μόνον εάν διαπιστώνεται «πέραν πάσης αμφιβολίας» ότι δεν υφίσταται προοπτική διατηρήσεως από τον συντηρούντα επαρκών πόρων κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεώς του. Επομένως, η εν λόγω διάταξη απαιτεί απλώς να πιθανολογείται η διατήρηση από τον συντηρούντα των πόρων του προκειμένου αυτός να λάβει την ως άνω άδεια διαμονής για λόγους οικογενειακής επανενώσεως.

47 Όσον αφορά τον καθορισμό σε έξι μήνες του διαστήματος που προηγείται της υποβολής της αιτήσεως και επί του οποίου μπορεί να βασιστεί η εκτίμηση περί των προοπτικών διατηρήσεως των πόρων του συντηρούντος, διαπιστώνεται ότι η οδηγία 2003/86 δεν περιλαμβάνει καμία διευκρίνιση ως προς το σημείο αυτό. Εν πάση περιπτώσει, το χρονικό αυτό διάστημα δεν θίγει τον σκοπό της οδηγίας.

48 Κατά συνέπεια, από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86 έχει την έννοια ότι επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να απορρίψουν αίτηση οικογενειακής επανενώσεως βάσει εκτιμήσεως με προβολή στο μέλλον σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως ή όχι εκ μέρους του συντηρούντος των σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων που πρέπει να διαθέτει για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους, κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως, εκτιμήσεως στηριζόμενης στην εξέλιξη των εισοδημάτων του συντηρούντος κατά τους έξι μήνες που προηγούνται της ημερομηνίας αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανενώσεως, έχει την έννοια ότι επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους να απορρίψουν αίτηση οικογενειακής επανενώσεως βάσει εκτιμήσεως με προβολή στο μέλλον σχετικά με την προοπτική διατηρήσεως ή όχι εκ μέρους του συντηρούντος των σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων που πρέπει να διαθέτει για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους, κατά το έτος που έπεται της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως, εκτιμήσεως στηριζόμενης στην εξέλιξη των εισοδημάτων του συντηρούντος κατά τους έξι μήνες που προηγούνται της ημερομηνίας αυτής.

(υπογραφές)